

ANKARA'DA SON MÜCADELE: YEŞİM TAŞI EFSANESİ III

Alper Şenadam

Mitler, ilk doğduklarında etrafta gelişen olayları anlamlandırmak üzere üretilmiş ve ağızdan ağıza geçerek kalıcı hâle gelmiştir. Nesiller ilerleyip milletler çoğaldıkça, insanlar anlamaktan çok kendi kültürlerini ve düşünüş biçimlerini mitlere dâhil ederek veya yeniden mit oluşturarak aktarmışlardır. Yazılı ve sözlü edebiyatı en kuvvetli milletlerden biri olan Türk milleti de tarihî süreç içinde mitler üretmiş ve bunları geliştirmiştir.

Doğanın çetin şartlarına göğüs geren göçebeler; gerçekleri yenmenin yollarını mit, masal ve öykülerde bulmuşlardır. Ayrıca gelecek nesilleri eğitmek için de mitlerden doğan ve kuşaktan kuşağa aktarılan hikâyelerden yararlanmışlardır.

Mit ve efsanelerden sonra olağanüstü varlıkların yer bulduğu bir diğer anlatı biçimi de masaldır. Sözlü edebiyat içinde, usta-çırak ilişkisine gerek olmadan büyüklerin küçüklerine anlatarak aktardığı, kaynağını mitlerden ve tarihten alan masal; edebiyatla nasihat vermeyi ve dinleyicinin dikkatini dağıtmadan merak unsurlarını beslemeyi sağladığı için günümüz fantastik roman ve hikâyeciliğine örnek olmuştur.

Masaldan öykücülüğe geçişin ilk örneklerini gözlemleyebildiğimiz *Dede Korkut Kitabı*, mitlerden kalma kültürlere gözler önüne sermektedir. Eserin en ağır basan özelliği ise öğretici ve eğitici hikâyeleri epik bir temelle anlatmasıdır. Asırları aşmış gelen bu öyküler ilk olarak Orta Asya sözlü kültürünü, Osmanlı Devleti'ndeki halk edebiyatını daha sonra da Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatını etkilemiştir.



Günümüzde en sevilen film ve kitap seçkilerindeki ortak unsur, gerçekten kaçarak hayali bir evrene sığınma imkânına sahip öykü ve romanların oldukça fazla olmasıdır. Amerikan yapımı çizgi roman uyarlamaları *Harry Potter* ve *Yüzüklerin Efendisi* gibi eserler çocuk ve genç okuyucuları gerçekçi öykülerden uzaklaştırıp kökenini Avrupa'daki mit, efsane ve masallardan alan anlatılara yönlendirmektedir. Bu tür yapıtlarda yer alan kahramanların çeşitli özelliklerinin giyim-kuşam, oyuncak, yemek sektörlerinde de karşımıza çıktığı bir gerçektir. Batı, bunu cazip bir satış stratejisi olarak kullanmaktadır. Biz ise kültürel zenginliğe ve tarihî derinliğe sahip bir millet olmamıza karşın gelecek nesillerin hoşuna gidecek fantastik ve macera dolu yapıtlar ortaya koymakta biraz gecikmişiz.

Söz konusu alandaki boşluğu dolduran bir yazardan ve eserlerinden söz etmek istiyorum. Ömer Ünal hem öğretmen kimliği hem de bir halk bilimci olarak çocuklar ve gençlere yönelik fantastik edebiyat oluşturmak amacıyla kolları sıvamış bir yazarımızdır. Hem editörlüğünü yaptığı kitaplar hem de yazdığı

eserlerle günümüz fantastik edebiyatına katkıda bulunmakta ve kaynağını Türk kültüründen alan bu metinleri daha geniş bir okur kitlesiyle buluşturmaya çalışmaktadır. Ünal, çocuklar için yazılsa da mitoloji ve tarih öğrenmek isteyen yetişkinlerin de rahatça okuyup istifade edebileceği bir seri roman yazmıştır.

Romanda millî unsurları kullanarak tarihini ve kültürünü öğretmek her dönem ortak amaç olmuştur. Bu ülkü yolunun taşlarından biri de Ömer Ünal'ın kaleme aldığı *Yeşim Taşı Efsanesi* serisidir. Ömer Ünal'ın fantastik roman serisi *Yeşim Taşı Efsanesi*, Türk adının temellerini atıp sağlamlaştıran kişileri içermesiyle her yaşta kişinin okuyacağı macera romanı olmasının yanı sıra özet bir Türk tarih kitabı özelliğini de taşımaktadır. Dede Korkut, Hacı Bektaş-ı Veli, Bilge Kağan, Mustafa Kemal Atatürk gibi abide şahsiyetlerin yanında eski inanç sistemimizden Ülgen, Erlik Han; günümüz çağdaş eğitimcilerini yansıtan Tamer Öğretmen ve öğrencileri; Oğuz, Umay ve Berk gibi özgün kişiler *Yeşim Taşı Efsanesi* serisinin kişiler kadrosunu oluşturmaktadır.

Yeni kuşaklara Türk mitolojisini, kültürünü ve tarihini tanıtıp sevdirmek için yazılmış, üç kitaptan oluşan serinin ilk kitabı *Yeşim Taşı Efsanesi I: Karanlık Dünya'ya Yolculuk* özetle şöyledir:

Kadim Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan, devletlerin temelini teşkil eden Yeşim Taşı, Karanlık Dünya'nın askerlerinin eline geçmiştir. Ergenekon'dan çıkışın yıl dönümünde kötülük yapmak için hazırlık yapan Erlik Han'a karşı, Bilge Kağan tarafından görevlendirilen Oğuz Kağan'ın soyundan gelen Oğuz, arkadaşları Umay ve Berk; Tamer Öğretmen ile macera dolu bir yolcuğa çıkarlar. Atatürk Orman Çiftliği'nde başlayan macera Dede Korkut ve Hızır'ın yardımıyla Yeşim Taşı'nın

kötü ellerden kurtarılıp devlete teslim edilmesiyle şimdilik sona erer. Ancak macera burada bitmeyecektir, serinin ikinci kitabı buradan devam edecektir.

Yeşim Taşı Efsanesi II: Gizemli Kitap, on iki bölümden oluşan bir eserdir. Bu seferki macera ilk kitapta elde edilen Yeşim Taşı'nı kullanmanın yolunu *Dîvânü Lugâti't-Türk*'te aramaları ile başlamaktadır. Karanlık taraf da bir yandan, Cumhuriyet'in 100. yılında kötülüğü yaymak için planlar yapmaktadır. Erlik Han tarafından tehdit edilen Dede Korkut'u kurtaran kahramanlarımız, taşın kullanılacağı yeri öğrenmek için Hatay'a gidip Lokman Hekim ile görüşürler ve ipuçlarını birleştirmeye çalışırlar.

Yeşim Taşı Efsanesi III / Son Mücadele'de Türk diyarını ele geçiren Erlik Han ve ordusuna karşı Yeşim Taşı'nı kullanmayı bilen kahramanlarımız diğer kitaplardan tanıdığımız karakterler haricinde Kürşad ve kırk çerisinden, Sultan Alparslan'dan, Fatih Sultan Mehmet'ten, Boğaç Han'dan ve Mustafa Kemal Atatürk'ten yardım almaktadırlar. Zamanlar arası yolculuk yaptıktan sonra günümüz Ankara'sına gelip Erlik Han'ı yenmek için son bir mücadeleye girişirler.

Türk tarihini tek bütün hâlinde ele alarak oluşturulan seri romanda; doğa, vatan, millet ve dil sevgisi ustalıklı işlenip paragraflar epik bir anlatımla birbirine bağlanmıştır. Üç kitap da alanında birçok yeniliği barındırmaktadır. İslam öncesi ve sonrası tarihi bir arada kullanılması, roman kişilerine yardım eden kahramanların geçmişte izler bırakan kişiler olması ve özellikle de yaşamış kişilerin öyküye dâhil edilmesiyle kültürel evrenimizin zenginliği gözler önüne serilmektedir. Mitolojik öğelerin, inanç ve kültür unsurlarının ve de ritüellerin genç neslin anlayacağı bir dilde yazılması alanında büyük bir boşluğu doldurmaktadır.

İki kez yılın en iyi yerli fantastik romanı ödülünü kazanan serinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okutulan Türkçe ders kitaplarında da yer aldığını söylemeliyiz. Millî değerleri öğrencilere aktarmasının yanı sıra hem sosyal bilgiler hem de Türkçe derslerinin kazanımlarıyla doğru orantılı bir şekilde kaleme alınmış eserlerin çocuklarımızı çok şey katacağına inanıyorum.

Türk mitolojisinin engin denizinde yunup yıkanmak, kültürümüzün zengin-

liğiyle çocuklarımızı buluşturmak için Ömer Ünal'ın kaleminden çıkan *Yeşim Taşı Efsanesi* serisi sizleri bekliyor.

Kaynaklar

Ünal, Ömer, *Yeşim Taşı Efsanesi I: Karanlık Dünya'ya Yolculuk*, Karakum Yayınevi, Ankara 2020.

Ünal, Ömer, *Yeşim Taşı Efsanesi II: Gizemli Kitap*, Karakum Yayınevi, Ankara 2022.

Ünal, Ömer, *Yeşim Taşı Efsanesi III: Son Mücadele*, Karakum Yayınevi, Ankara 2022.



MANASTIRLI DÂNİŞ AHMED EFENDİ MAKÂMÂT-I HARİRÎ ŞERHİ

Rabia Nur Yurdakul

Arap edebiyatında dilencilik, ahlak, fıkıh, tasavvuf, edebiyat, felsefe, tıp gibi çeşitli konularda hikâye tarzında yazılan ve yer yer de şiirle süslenen makameelerde olaylar bir kahraman ve ravi etrafında şekillenmektedir. Arap edebiyatında ilk defa edebî bir tür olarak makame yazan Bedüzzamân Hemedânî olmakla beraber makame türüne klasik şekli veren de Harîrî'dir ve Harîrî'den sonra makame yazanlar onu takip ve taklit etmiştir. Sadece Arap edebiyatında değil Türk edebiyatında da pek çok lügatte, divanda, mesnevide, tezkirede, tercüme ve şerhte, ıstılahat kitabında, medrese müfredatında, romanda ve arşiv belgesinde Harîrî ve *Makâmât-ı* söz konusu edilmiştir. Böylesine önemli olan bu esere çok sayıda şerh ve tercüme yapılmıştır. Bu şerhlerden biri de Seda Kurt tarafından çalışmaya konu edilen Dâniş Ahmed Efendi tarafından kaleme alınan ve hakkında bilgi edinilen tek *Makâmât-ı Harîrî* şerhi olan *Makâmât-ı Edebiyye-i Harîrîyye Şerhi*'dir.

2021 yılında Dr. Öğr. Üyesi Ali Emre Özyıldırım danışmanlığında Seda Kurt tarafından hazırlanan "Türk Edebiyatında *Makâmât-ı Harîrî ve Manastırlı Dâniş Ahmed Efendi'nin Makâmât-ı Edebiyye-i Harîrîyye Şerhi*" başlıklı doktora tezi aynı yıl DBY Yayınları tarafından okuyucuların teveccühüne sunulmuştur. Seda Kurt yüksek lisans tezini de yine Manastırlı Dâniş Ahmed Efendi'nin şerhlerinden biri olan *Yavuz Sultan Selîm Dîvânı Şerhi* üzerine yapmıştır.

Eser 935 sayfadan ve "Kısaltmalar", "Ön Söz", "Giriş", "Harîrî", "Türk Edebiyatında *Makâmât-ı Harîrî*", "Manastırlı Dâniş Ahmed Efendi", "*Makâmât-ı Edebiyye-i Harîrîyye Şerhi*"nin İncelenmesi", "Metin", "Sözlük-Dizin", "Sonuç", "Kaynakça" ve "Ekler" bölümlerinden müteşekkildir. Ayrıca her bölüm de kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır. Bölümlere ve alt başlıklara bakıldığında genelden özele doğru bir sıra takip edildiği görülür. Bu da okuyucunun bilgiye ulaşması açısından yerinde bir tercih olmuştur.

Eser klasik Türk edebiyatındaki şerhin tanımını, klasik şerhlerin amaç ve yöntemlerine göre tasnifini, klasik şerh edebiyatı içerisinde değerlendirilen şerhlerin yüzyıllara göre sıralamasını, çalışmaya konu olan Manastırlı Dâniş